

Sancti Hieronymi Stridoniensis Operum, Tomi ...

In quo ipsi adscripta haec continentur: Commentarii in Iob. Commentarii in Prouerbia Salomonis. Homiliae quatuor Origenis in Canticum canticorum.

Commentarii in omnes Pauli Apostoli Epistolas. Quae omnia ad fidem vetustissimorum exemplarium multis mendis sublatis correcta sunt ... Qui autem horum ...

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1616

Commentarii In Epistolam Ad Ephesios.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75132)

COMMENTARIJ IN EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAPVT I.

EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAPVT I.

Paulus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei. Non meis meritis.

Omnibus sanctis. Omnes sancti fideles, non omnes fideles sancti. Quia possunt etiam catechumeni ex eo quod Christo credunt, fideles dici, non tamen sancti sunt: quia non per baptismum sanctificati. Siue sic intelligendum, quod scribat, fideliter seruantibus gratiam sanctitatis.

Qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Non omnibus Ephesijs, sed his qui credunt in Christo.

Gratia vobis & pax. Tunc vobis valebit gratia, si ei non sitis ingrati, salutem vestram vestris meritis deputantes. Pacem vero reconciliationis obseruabimus, si nihil eius bonitati vel iustitie deinceps faciamus contrarium.

A Deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Vnum esse patrem & filium demonstrat, vtique pariter operantes.

Benedictus Deus & pater, &c. Laudat Deum, eo quod donauerit infra scripta.

Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali. Non aliquantis, sed omnibus spiritualibus gratia benedictionibus, vt quomodo in nobis nihil deest ex illo, ita voluntati eius nihil deest ex nobis.

In caelestibus. Non in carnali prosperitate, nec in terrena abundantia.

In Christo. In capite omnia membra benedixit.

Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, &c. Quia nihil nouum est ei apud quem omnia erant, ante quam fierent.

In conspectu eius. Non hominum.

In charitate. Hoc fecit, siue immaculatos diligit Deus.

Qui praeordinauit nos in adoptionem filiorum. Hos praeordinauit, vt haberent potestatem filij Dei fieri homines, qui credere voluissent, sicut scriptum est. Loquebantur verbum cum fiducia omni volenti credere.

Per Iesum Christum in ipso. Vt membra eius simus.

Secundum propositum voluntatis suae. Non secundum merita nostra.

In laudem gloriae gratiae suae. Vt laudemus gloriam gratiae eius.

In qua gratificauit nos in dilecto filio suo. In qua gratia gratos fecit nos sibi in Christo.

In quo habemus redemptionem, per sanguinem eius, &c. Non solum redemit, sed etiam peccata remisit, sine labore nostro iustos nos fecit, secundum diuitias gloriae eius.

Quae superabundauit in nobis in omni prudentia, &c. Plusquam abundauit, vt non solum a morte redemptis gratis

peccata dimitteret, sed etiam nobis tantam sapientiam donaret, vt voluntatis eius occulta mysteria nosceremus.

In dispensatione plenitudinis temporum. In nouissimis temporibus, quando iam omnis dispensatio temporum, legis & naturae prophetarumque transacta est.

Paulus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei omnibus sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu.

Gratia vobis & pax a Deo patre nostro & domino Iesu Christo. Benedictus Deus

& pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in caelestibus, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

Qui praeordinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipso. secundum propositum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem, per sanguinem eius in remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiae eius: quae superabundauit in nobis in omni sapientia & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae, secundum beneplacitum eius quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum: vt instaurare omnia in Christo, quae in caelis & quae in terra sunt in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus, praeordinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae, vt simus in laude gloriae eius, nos qui ante sperauimus in Christo. In quo & vos cum audissetis verbum veritatis, euangelium salutis vestrae, in quo & credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius. Propterea & ego audiens fidem vestram, quae est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, vt Deus domini nostri Iesu Christi pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae & reuelationis in agnitionem eius, illuminati vnum esse, quia eundem spiritum accepistis: cuius signa, arra sunt hereditatis futurae. Si ergo mortuos suscitare arra est, quanta erit ista possessio? Pignus vero promissis fidem operatur spiritu promissionis, qui non carni promissus est.

In redemptionem acquisitionis, &c. Quos redimendo suo sanguine acquisiuit: vt etiam in hoc laudemus gloriam eius.

Propterea & ego audiens fidem vestram, quae est in Christo Iesu. Quam firmiter tenetis fidem Iesu.

Et dilectionem in omnes sanctos. Hoc est, fidem operibus comprobatis, & omnes bonos sine exceptione personae vel notitiae diligitis. Cauere autem a pseudopropheta, & non omni spiritui credere: & non ante probationem nobis iudicare praecipitur.

Non cesso gratias agens pro vobis, &c. Non vt quidam inuicunditate conuiuij: mihi autem nihil oratione iucundius.

Vt Deus domini nostri Iesu Christi pater gloriae, &c. Notandum quia fidem & charitatem habentibus, sapientia a domino predicatur: nouerat enim adiutricem esse virtutum.

In agnitionem eius. Quomodo optat vt agnoscant Deum, quem vsque adeo nouerant, vt ei credentes, omnes propter

Instaurare omnia in Christo, &c. Multi super hac re diuersa dixerunt. Nam quidam aiunt caelos, animas, terram, corpora accipienda. Alij caelos, Iudaeos qui caelestia precepta habuerat, terra esse fertiles affumant. Alij vero asserunt, non angelos per caelos significari, sed eorum scientiam: ex Christi enim tempore profecisse, qui tanquam ignari interrogabatur: Quis est iste rex gloriae? Et docetur dominum eum esse virtutum. Sed quoniam instaurare non dicitur, nisi lapsu: melius est si eorum gaudium in salute hominum instauratum esse dicamus: quod habuerant antequam homines a iustitia penitus declinarent. In terra vero instauratum genus hominum per Christum nullus ignorat.

In quo etiam, &c. Nos qui ex Iudaeis credimus.

Praeordinati. Per fidem, siue praecogniti.

Secundum propositum eius. Proposuit omnia restaurare: sed primo oues perditas domus Israel.

Qui operatur omnia, Omnium horum causa, voluntas Dei est: quam rationabilem esse non dubium est.

Secundum consilia voluntatis suae. Non secundum merita nostra.

Vt simus, &c. Vt per conuersionem nostram, & signa quae facimus, detur gloria Deo.

Nos qui ante sperauimus in Christo. Nos Apostoli vel Iudei, qui priores credimus Christo: siue ex lege expectauimus.

In quo & vos cum audissetis, &c. In quo etiam vobis gentibus annuntiata est salus.

In quo & credentes. In quo euangelio, siue Christo.

Signati estis spiritu promissionis sancto, &c. Hinc cognoscimus

ipsum

A
Ecl. 1. 8.

ipsum diligenter sanctos? Sed hoc petit, ut perfectè agnoscant magnitudinem eius, atque virtutem, qua potest promissa præmia vel pœnas implere. Magnitudinem, qui cum ubique sit, nihil eum potest omnino latere: qui enim pro certo cognoverit, nullo poterit in loco peccare: nam qui humanum testimonium erubescit, multo magis diuinum poterit reuereri.] Vnde filij cum sacerdotes essent, Deum nescisse dicuntur: quia præsentiam & potentiam eius minimè timuerunt. Et Ioannes apostolus omnem qui peccat, Deum non cognouisse confirmat.

a ¶ Illuminatos oculos cordis vestri.] Spiritualia promissa non nisi spiritualibus oculis perui dentur.

b ¶ Ut sciatis quæ sit spes vocatio nis eius. &c.] Si sciretis ad quam spem vocati estis, omnem spem sæculi facillè contempnere: & si diuitias hæreditatis Dei videretis, omnis terrena vobis horrebit hæreditas. Nemo enim regnum cum opibus suis sperans, curator esse, & mediocrem substantiam possidere dignatur.

c ¶ Et quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, &c.] Omnis magnitudo virtutum Dei in natura vel lege supereminet: quia præstitit Christianis ut filio suo non parceret, ut eum caput nostrum factum, ad suam dexteram in cœlestibus collocaret.

d ¶ Et constituens ad dexteram in cœlestibus.] Hic dextera pro honore ponitur, ne Deus corporeus esse credatur. Nam & pater à dextris esse scribitur Christi. Dominus, inquit, à dextris tuis confregit in die iræ suæ reges. Ambo ergo à dextris sunt: quia nihil est in diuinitate sinistrum.

e ¶ Super omnem principatum, &c.] Quia vnum est iam cum Deo assumptus homo qui suscitatus est.

f ¶ Et omne nomen quod nominatur, &c.] Si quod est aliud.

g ¶ Et omnia subiecit, &c. Super omnem ecclesiam, &c.] Ecclesia omnium plenitudo membrorum est.

h ¶ Qui omnia in omnibus adimpletur.] Quando omnes credent, tunc erit corpus eius effectus in omnibus membris. Totus enim in membris, non in singulis impletur, ut nulla sit diuersitas meritorum.

CAPVT II.

ET vos conuiuificauit cum essetis mortui delictis & peccatis.] Incipit collata beneficia replicare, ut iuxta officium mandatorum ex contemplatione donatæ indulgentiæ, auidius concitentur. Mortui enim erant peccatis facientibus, sicut Adam & Eua in delictis viuentes.

k ¶ In quibus aliquando ambulastis.] Notandum quòd in peccatis ambulasse illos, non ambulare dixerit.

l ¶ Secundum sæculum mundi huius.] Sæculi hominibus similes, sequentes diaboli voluptatem.

m ¶ Secundum principem potestatis aeris huius spiritus.] Secundum principem illius potestatis, qui huius aeris satellitibus suis ad decipiendos diuersis peccatis homines, diues erat potestate.

n ¶ Qui nunc operatur, &c.] Operatur suasionem horum, in eos qui non credunt. Illi autem qui desperant atque diffidunt de promissione Dei, dicuntur filij diffidentiae, sicut filij iræ, & gehennæ, & mortis. In quibus & nos omnes aliquando conuersati sumus. Non solum vos gentes non credendo, sed & nos Iudæi peccando.

o ¶ In desiderijs carnis nostræ, &c.] Quando mēs nostra rebus terrenis & carnalibus inhærebatur: non solum desiderabant, sed & faciebant quæcumque mala cogitatio suggessisset.

p ¶ Et eramus natura filij iræ, &c.] Ita nos fraternæ traditionis cōfuctudo possederat, ut omnes ad dationem nasci videremur.

q ¶ Deus autē qui diues est, &c.] Misericors hominibus: quia omnia diligit quæ creati: nec enim odians aliquid constituit.

r ¶ Propter nimiam charitatem, &c.] Nimia charitas est, rebelles seruos quasi filios diligere. Vnde considerandum est quantum diligit sanctos & perfectos, qui tantum dignatus est diligere peccatores.

s ¶ Et cū essemus mortui peccatis, &c.] Sine peccato, sicut Christus per baptismum faciendo.

t ¶ Cuius gratia estis saluati.] Propter vsum, siue qui pro vobis gratis nullo vestro iustitiæ merito intercedente mortuus est, cum ipse reus non esset.

v ¶ Et conuersus est, &c.] Nō possumus desperare quod nostra iam possidet natura: quia ubi caput est, ibi erit & corpus, sicut ipse ait. Volo vbi ego sum, & isti sint mecum.

x ¶ Ut ostenderet in, &c.] Ante prædestinauit, quod erat his temporibus completurus.

y ¶ Abundantes diuitijs gratiæ suæ.] Verè abundans est gratia, quæ non solum peccata donauit, sed etiam cum Christo resuscitans in dextera Dei in cœlestibus collocauit.

z ¶ In bonitate, &c.] Exemplo vel corpore Christi.

a ¶ Gratia enim, &c.] Non meritis prioris vitæ, sed sola fide: sed tamen non sine fide.

b ¶ Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur.] Quasi suis meritis aliquid in baptismo accepisset.

c ¶ Ipse enim sumus factura creati, &c.] Quia nuper sumus in Christo renati, ut quæ in euangelij sunt defensæ.

d ¶ Propter quod memores estote, &c.] Commemorat illa, ne de tanta ignobilitate qua ad summam regni perducti sunt dignitatem, sint ingrati beneficijs largitoris.

e ¶ Qui dicebimini præputium ab ea quæ dicitur circumcisio.] Genes, præputium: Iudæi, circumcisio dicebantur.

f ¶ In carne manu facta.] In manu humana: in carne, non in spiritu Dei, aut corde.

g ¶ Qui eratis illo in tempore sine Christo.] Nescientes Christum, idola insensibilia colebatis.

h ¶ Alienati à conuersatione Israel.] Qui tunc erat populus Dei.

i ¶ Et hospites testamentorum.] Etiam si credideritis, profelyti, hoc est, aduenæ habebamini.

k ¶ Promissionis spem non habentes.] Quam Deus promisit Abrahamæ, illi soli sperare videbantur.

l ¶ Et sine Deo in hoc mundo.] Multos enim falsos deos sequentes, vnum amiserant verbum.

C

D

Ioan. 17. 6.

E a ¶ Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longè, &c.] Ita vt Iudæos sequeremini qui cum Deo erant.
b ¶ In sanguine Christi.] Credendo vos esse sanguine eius & passione liberatos.

c ¶ Ipse est enim pax nostra, &c.] Ipse est reconciliatio vtriusq; populi ad inuicem ad Deum.

d ¶ Et medium parietem macerie.] Medius paries, & sepis & maceries, onera legis erant, duos populos diuidentes, & ideo ipse paries inimicitia nominantur.

e ¶ Soluens inimicitias in carne sua.] Circumcisionis & ceterorum: quæ non tam Dei voluntas, quam aut temporis ratio, aut populi duritia exegerat.

f ¶ Legem mandatorum decretis euacuans.] Per solam fidem iustificans moralia sola decernens.

g ¶ Vt duos condat in semetipso.] Iudæum & gentem in suo corpore æqualiter coniungens.

h ¶ In vno nouo homine, &c.] In vnum populum Christianum ex duobus effectum.

i ¶ Reconciliet ambos, &c.] Quia ambo per peccatum fuerant inimici.

k ¶ Per crucem interficiens inimicitias, &c.] Per solam fidem crucis, quæ nullum deterret, non enim grauis difficilis est, quam habere etiam latro potuit crucifixus.

l ¶ Et veniens euangelizauit pacem, &c.] Ad hoc venit, vt dissidens humanum genus in semetipso & in Deo, ad reconciliationis gratiam reuocaret.

m ¶ Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad patrem.] Nemo venit ad patrem nisi per me. In vno spiritu, vnum corpus, vnum spiritum habet, & signum pacis.

n ¶ Ergo iam non estis hospites, &c.] Iam non extranei & profelyti: nec enim separauit nos Deus à populo suo, sicut dixit Elaias: sed ciues, qui sunt eiusdem originis vel hospitij, & habitationis.

o ¶ Superadificati super fundamentum apostolorum & prophetarum, &c.] Prophetarum noui testamenti, in quibus Agabus fuit, Christus est etiam fundamentum, qui etiam lapis dicitur angularis, duos coniungens & continens parietes. Ideo autem fundamentum & summus est: quia in ipso fundatur & consummatur ecclesia.

p ¶ Crescit in templum sanctum in domino.] In templo sancto nõ possunt lapides nisi sancti poni, ad comparisonem templi Hierusalém dixit extrui corpus Christi, id est, ecclesiam, & multo maiorem munditiam & sanctitatem habet veritas, quam imago.

q ¶ In quo & vos coedificamini, &c.] Vt cum apostolis & prophetis, sitis habitaculum Dei spirituale, non manu factum.

CAPVT III.

Huius rei gratia.] Quam superius memorauit, quod filius Dei & gentes saluauerit & Iudæos, & vtroque fecerit vnum.

¶ Ego Paulus vincitus Christi Iesu.] Siue catenis, siue Christi amore ligatus, non possum meam, nisi domini facere voluntatem. Sanè quo modo vincitum se nominat, confirmat

euangelium Christi. Ostendit quanta sit spes, pro quo talia pati libenter amplectitur, cum posset apud Iudæos, vt legis doctor & magnis diuitijs abundare, & summo honore gaudere.

t ¶ Pro vobis gentibus.] Secundum euangelium, inimici propter vos: quia vos similes esse dicimus Iudæorum.

u ¶ Si tamen audistis dispensationem gratia Dei, &c.] Si tamen firmiter retinetis me in vobis dispensationem accepisse doctrinæ. Quis enim fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis escam in tempore.

x ¶ Quoniam secundum reuelationem.] Non secundum humanam doctrinam.

y ¶ Notum factum mihi est sacramentum, sicut supra scripsi.] Iudæos & gentes vnum esse in Christo.

z ¶ In breui, prout potestis, &c.] Non quantum poteram ego scribere, sed quantum vos asequi valebatis.

a ¶ In ministerio Christi.] Non eloquio sæculari.

b ¶ Quod alijs generationibus non est agnitum, &c.] Sciebant quidem prophetæ priores gentes esse vocandas, non tamen sciebant nullam inter ipsos & Iudæos discretionem futuram.

c ¶ In spiritu esse gentes coheredes.] Per spiritum mihi reuelatum, siue in spiritu illos sociatos esse non carnis circumcisione.

d ¶ Et concorporales & participes promissionis in Christo Iesu.] Id est, vnius corporis, non solù coheredes, quod posuit diuersi generis esse, nec solum concorporales: quia possunt eiusdem generis filij, non eiusdem in hereditate esse substantia.

e ¶ Per euangelium, cuius factus sum ego minister.] Per meam prædicationem omnibus innotescet: quia hoc mihi peculiari reuelatum.

f ¶ Secundum donum gratia Dei, &c.] Non secundum meritum meum.

g ¶ Secundum operationem virtutis eius.] Cuius virtus me confirmat euangelium.

h ¶ Mihi enim omnium, &c.] Minimo tempore non labore. Notandum quod inter sanctos se humiliando fecerit gratù.

i ¶ In gentibus euangelizare in inuestigabiles diuitias Christi.] Annuntiare futuras hereditates, diuitias promissas: quas sensus humanus apprehendere non valet, nisi per reuelationem.

k ¶ Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti.] Iudæis & gentibus huius sacramenti pandere rationem.

l ¶ Absconditi à faculis in Deo.] Hoc est, quod in primis temporibus, soli Deo confirmatum erat.

m ¶ Qui omnia creauit.] Et Iudæos & gentes, siue omnem creaturam, vt sensus contra Marcionem proficiat, & omnes hæreticos.

n ¶ Vt innotescat principibus, &c.] Vt per me his qui rebus cælestibus per omnem ecclesiam principantur multiformis sapientia innotescat.

o ¶ Secundum prædicationem saculorum, &c.] Quam prædiciunt & hoc tempore, quando iam homines aliter saluari non poterunt, nisi Christi fide saluentur.

CAPVT III.

Huius rei gratia.] Ego Paulus vincitus Christi Iesu t pro vobis gentibus, si tamè audistis dispensationem gratia Dei, quæ data est mihi in vobis: quoniam secundum reuelationem notù factù mihi est sacramentù, sicut supra scripsi z in breui, prout potestis legentes intelligere prudentiam meã a in ministerio Christi, b quod alijs generationibus non est agnitù filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis apostolis eius & prophetis c in spiritu esse gentes coheredes d & concorporales, & cõparticipes promissionis in Christo Iesu e per euangelium, cuius factus sum ego minister f secundum donum gratia, quæ data est mihi g secundum operationem virtutis eius. h Mihi n. omnium sanctorum minimo data est gratia hæc i in gentibus euangelizare in inuestigabiles diuitias Christi, k & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti l absconditi à faculis in Deo m qui oia creauit, n vt innotescat principibus. & potestibus in cælestibus. per ecclesiã multiformis sapietia Dei o secundum p̃mitionem saculorum, quæ fecit in Christo Iesu domino nostro: a in quo

mauit: siue cuius virtutes meum confirmat euangelium.

h ¶ Mihi enim omnium, &c.] Minimo tempore non labore. Notandum quod inter sanctos se humiliando fecerit gratù.

i ¶ In gentibus euangelizare in inuestigabiles diuitias Christi.] Annuntiare futuras hereditates, diuitias promissas: quas sensus humanus apprehendere non valet, nisi per reuelationem.

k ¶ Et illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti.] Iudæis & gentibus huius sacramenti pandere rationem.

l ¶ Absconditi à faculis in Deo.] Hoc est, quod in primis temporibus, soli Deo confirmatum erat.

m ¶ Qui omnia creauit.] Et Iudæos & gentes, siue omnem creaturam, vt sensus contra Marcionem proficiat, & omnes hæreticos.

n ¶ Vt innotescat principibus, &c.] Vt per me his qui rebus cælestibus per omnem ecclesiam principantur multiformis sapientia innotescat.

o ¶ Secundum prædicationem saculorum, &c.] Quam prædiciunt & hoc tempore, quando iam homines aliter saluari non poterunt, nisi Christi fide saluentur.

G

Matr. 24, d

H

Eph. 16. a.

A. 11. d.

A

a ¶ In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius. Non per nostram iustitiam, sed per eum cuius fides peccata dimittit.

b ¶ Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, &c. Ne me audientes impune laedi: ad Deum non pertinere putetis, in quo magis gloriari debetis: intelligentes me tanta absque certa spei fiducia sustinere non posse.

c ¶ Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, &c. Ex quo omnis paternitas nomen accepit. Siue ex quo omnes res, pater nominatur.

d ¶ Ut det vobis secundum diuitias glorie sue, &c. Ut vos per illuminationem scientiae & diuitiarum fructum confirmet.

e ¶ In interiore homine habitare Christum, &c. Vbi interior homo per fidem robustus est, ibi habitat Christus, non vbi exterior saginatur.

f ¶ In charitate radicati & fundati. Ut in eius amore firmiter starent, beneficiorum eius recordatur, ut eum cognitis eius beneficijs diligenter.

g ¶ Ut possitis comprehendere. Ut ex omni parte, magnitudinem scientiae adipisci valeatis.

h ¶ Cum omnibus sanctis. Quare sapientiam apud malos, & non inuenies. Et alibi. In corde autem boni requisicit sapientiam.

Prov. 14. a

B

i ¶ Quae sit latitudo & longitudo, &c. Quidam dicunt quod latitudo spaciofa via intelligatur, longitudo vita aeterna, altitudo caelum, profundum infernus, ut scilicet horum omnium notitiam habentes, nouerint quid diligant vel quid refutent.

k ¶ Scire etiam supereminentem, &c. Supereminet fructus.

l ¶ Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ut efficiamini pleni omnibus virtutibus.

m ¶ Et autem qui potens est omnia facere, &c. Frequenter maiora tribuit, non solum quam petimus, sed etiam quam petere intelligimus, quae operatur in nobis.

n ¶ Ipsa gloria in ecclesia & in Christo Iesu. Quia veniens Christus sibi met ad Dei gloriam ecclesiam congregauit.

o ¶ In omnes generationes saeculi saeculorum. Immenfa beneficia immensis laudibus celebranda, non solum de his quae Christi temporibus contulit, sed etiam quae ante fecit, faciet.

CAPVT IV.

Obsecro itaque vos ego vincetus in domino, &c. Ego vos rogo, qui vestri causa sum vincetus, ut vos Dei filium agnoscentes, digne tanto honore conuertemini: quia vna dignitas est qua agnoscuntur propria instituta.

q ¶ Cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia. Et mentis & corporis. Humilitas vera nihil sibi vendicat, mansuetus nulli nocet, patiens nulli vicem reddit iniuriae.

r ¶ Supportantes inuicem in charitate. Sufferunt & philosophi, sed non in charitate. Nos vero non ut laudati, sed ut ille quem sustinemus proficiat, diligentes sustinere debemus.

Ad. 4. f.

s ¶ Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Per vinculum pacis in vobis vnitas spiritus continetur. Multitudinis enim credentium erat cor vnum & anima vna.

t ¶ Vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrae, &c. Vnum consensum debet habere in vno corpore omnium compago membrorum, quae ad vnam spem sunt vocata salutis. Vnde diligenter legere debent hunc locum hi qui in saeculi occupationibus ligati, putant sibi licere

G

peccare, & alijs non licere: cum omnes in vnum corpus baptizati, eundem spiritum acceperint, & in vna spe vocati sint Dei. Siue sic: si vnum spiritum habetis, & ex vno patre Deo nati estis, nolite vobis de terrena nobilitate aliquid arrogare, ne vestram gloriam amittatis.

u ¶ Vnus Deus & pater omnium. Etiam eorum qui ex gentibus crediderunt.

x ¶ Qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Super omnes virtutes, ut potens: per omnia opera sua, qui immensus omnibus Christianis, secundum quam habitare dignatur.

y ¶ Vnicuique autem nostram data est gratia. Non multa sunt corpora per varietatem gratiarum, sed membra diuersa.

z ¶ Secundum mensuram. Non tam nostrae capacitaris, quam illius largientis.

a ¶ Donationis Christi. Ad quam gratiam qui le aptauerit, ipsam consequitur: vixita, qui studiosus legis est, sapientiam multam, oranti & ieiunanti conceditur spiritus potestas.

b ¶ Propter quod dicit: Ascendens in altum captiuam duxit captiuam, &c. Quos diabolus captiuos tenebat ad mortem, Christus captiuauit ad vitam, ad caput nostrum in caelestibus collocandum.

D

c ¶ Quod autem ascendit, &c. Exponit cur dicatur ascendisse, quem nusquam esse no dubium est: secundum formam scilicet serui: ad quam non localiter, sed dignanter descendat.

d ¶ In inferiores partes terra. Infernum sub terra esse nemo iam ambigat.

e ¶ Qui descendit ipse est, &c. Qui descendit cum anima in infernum, ipse cum anima & corpore ascendit in caelum.

f ¶ Ut adimpleret omnia. Gloria triumphantes, siue quae scripta sunt, siue dum iam humanitas cum diuinitate vnum effectum est.

g ¶ Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas. Contra Arianos, ut filij & patris vna sit operatio. Nam ad Corinthios Deum patrem dicit in ecclesia ordinasse: hic vero Christum hoc dixisse commemorat.

h ¶ Alios vero euangelistas. Omnis apostolus euangelista, non omnis euangelista apostolus: sicut Philippus qui vnus erat ex septem.

i ¶ Alios autem pastores & doctores. Pastores vero omnes qui sunt idonei ad alios instruendos. Omnis ergo pastor doctor: non omnis qui doctor est & pastor.

k ¶ Ad consummationem sanctorum, &c. Ut perficiantur sancti, siue eorum numerus impleatur, omnes sunt constituti ad aedificandam ecclesiam quae corpus Christi est, ut omnes ad perfectionem fidei perducant.

l ¶ Donec occurramus omnes in vnitatem fidei. Hoc votum etiam falsis doctoribus inest, id est, volo omnes esse sicut me.

a ¶ Et

D. HIERON
T. M. 78

E

a ¶ *Et agnitionis filij Dei.* Ille agnouit gratiam filij Dei qui non peccat: quia omnis qui peccat, non videt eum, nec cognouit eum.
 b ¶ *In virum perfectum, &c.* Qui enim dicit se in Christo manere, debet quo modo ille ambulauit, ambulare, & non a nostrum eius aetatem, sed plenitudinem imitari.

c ¶ *Vt iam non, &c.* Vt non simus ignorantes nec dubij ac vacillantes, & more imperiti gubernatoris, oēs doctrinā vento nostrā fidei velut appendentes, ne facile naufragemus, aut ad portum perfectionis nunquam peruenire possimus.

d ¶ *In nequitia hominum, &c.* Nequitia hominum, astutus disputationibus à recto fidei cursu detorquet incautos.

e ¶ *Ad circumuentionem erroris.* Sicut cum multi quoddam erroris sui remedium putent: si multos secum traxerint ad errorem, siue errantibus remedium, sine labore promittentes, permanere faciunt in errore.

f ¶ *Veritatem autem facientes in charitate.* Omnia in veritate propter charitatem Christi, & nihil in hypocritis facientes.

g ¶ *Crescamus in illo per omnia.* In illius perfectione ex omni parte crescimus.

h ¶ *Qui est caput Christus, &c.* Ex capite connexum corpus, per omnem subiunctionem operationis crescit, dum se alterutrum membra aedificant diligendo: ita vt vnumquodque membrum in sua mensura augetur, hoc est, vt qui est per sapientiam oculus, in eorum numerum crescat, qui oculi officium gerituri sunt, & singula quaeque membra proficiant.

i ¶ *In mensuram vnusquisque, &c.* Dum singula membra crescunt, maius efficitur corpus.

k ¶ *Hoc igitur, &c.* Quos superius obsecrauerat, hic in domino obtestatione constringit.

l ¶ *Vt iam non ambuletis, &c.* Nolo, ait, solo vos nomine esse Christianos, & Deū ore confitentes operibus denegare, sed quātum inter diabolum distat & Deum, tanta differentia debent filij Dei à filiis diaboli in operibus discrepare. Ne Deum labijs honorantes, cordis timore longius astant, & dicatur de nobis, Sine causā colunt me, hoc est: ex mea cultura nullos accipient fructus.

m ¶ *In vanitate sensus sui.* Vani sunt enim omnes homines quibus non est sapientia Dei.

n ¶ *Tenebris obscuratum habentes intellectum.* Sed ignorantia & mundanarum rerum solitudine à caligine ac tenebris obscuratum.

o ¶ *Alienati à vita Dei.* Illi ideo à vita alienati sunt Dei, quia ignorant, vos autem quia cognouistis Deum sequi debetis.

p ¶ *Per ignorantiam qua est in illis.* Notandum quia contemptus ignorantiam generauit.

q ¶ *Propter caecitatem, &c.* Dicentium, non est Deus.

r ¶ *Qui desperantes, &c.* Desperantes penam impiorum & praemium iustorum, necesse est vt praesentibus voluptatibus adhaereant, qui futura desperant. *Venite & fruamur bonis quae sunt, &c.* caetera.

s ¶ *In operatione immunditiae, &c.* Omnia crimina, immunditiae & auaritia nomine comprehendit.

t ¶ *Vos autem non ita didicistis Christum, &c.* Et sicut ille, non gentili ritu viuatis. Ille enim verè Christum audiuit, & ab ipso didicit, qui nullo similis vitio gentibus inuenitur.

u ¶ *Sicut est veritas in Iesu.* Sicut ille verè mortuus est & surrexit, vt nos verè in nouitate ambulemus.

x ¶ *Deponite, &c.* Exposuit quid sit vetus homo, & quo modo deponatur, scilicet vt pristinos errores abieciat huius mundi, & nō mēbris corporis, sed mēte & cōuersatione mutetur.

y ¶ *Qui corrumpitur secundum desideria erroris.* Faciens voluntatem carnalium cogitationū.

z ¶ *Renouamini autem spiritu mentis vestrae.* Sicut Hieremias ait. *Facite vobis cor nouum & spiritum nouum.*

a ¶ *Et induite nouum hominem.* Ex veteri intellige nouum.

b ¶ *Qui secundum Deum creatus est, &c.* Exposuit quid sit hominem ad imaginem Dei creatum, vt scilicet iustus & sanctus & verax sicut Deus, vt sanctitate veritatis nō vanitatis sit praeditus, hoc est, quae vanam hominum gloriam aucupatur, cū scriptum sit. *Iustus quod iustum est persequeris.*

c ¶ *Propter quod deponentes mendacium.* Hic describitur ipsa species castitatis, quibus nouus homo cognoscitur.

d ¶ *Loquimini veritatem, &c.* Nemo suum circumueniat fratrem: quia vnum corpus sumus, & non possunt alterutrum membra se fallere: nec enim manus illudit oculo, aut dentes lacerant membra, nisi forte vbi spiritus immundus inhabitat.

e ¶ *Irascimini, &c.* Ira non inebriet mentem, sed veritas dispenset, nec tuā iniuriā, sed fratris animaduertere peccatum.

f ¶ *Sol non occidat, &c.* Ne scientiae lumen in tua indignatione deficiat.

g ¶ *Nolite locum dare diabolo.* Irascendo vel quolibet alio delicto. Porta enim diaboli est peccatum, sicut homo iustus spiritus sancti porta est.

h ¶ *Qui furabatur, &c.* Alienos labores aliquādo direptos

nunc suo labore compenset, & operando tribuat indigentibus, qui multos furando fecit egentes.

i ¶ *Operando manibus quod bonum est, &c.* Non quod malum: sunt enim multae vel inhonestae, vel male artes, vt maleficia & omnia quae non ad naturae necessitatem, sed ad concupiscentiarum proficiunt voluptatem.

k ¶ *Omnis sermo malus, &c.* Non vnus, nec duo, sed omnes mali sermones, in hoc Christiani debent esse crucifigi.

l ¶ *Sed si quis, &c.* Non silentium imposuit, sed qualitatem loquendi monstrauit, vt omnis sermo fidem aedificet Christianam, & os nostrum solum appetat verbum Dei. Simul notandum, quia hoc vniuersae ecclesiae praecipitur.

m ¶ *Vt det gratiam audientibus.* Hoc est quod alibi dicit. *Sermo vester in gratia sit sale conditus, & in sermone nostro gratiam accipiant audientes.*

n ¶ *Et nolite contristare spiritum sanctum Dei.* Homini bus loquens, comparisonem inducit humanam, vt ex nobis intelligamus quantam spiritui sancto iniuriam facimus, cum donum eius in nobis aliqua peccati forde polluimus. Et quia de hospitio suo nobis cōdolet, ideo sibi dolens tristis abscedit. Caeterum tristitia & ira & caetera huiusmodi in nobis passiones sunt: quia passibiles sumus. In Deo verò dispensationes: nos illa inuiti patimur, ille voluntate ad nostram emendationem assumit. Et haec est quae assumit Deum & hominem, harum conditionum diuersitas & natura.

G

Eph. 18. g.

H

Colos. 4.

Sap. 2. b.

A

a ¶ In quo signati estis in die redemptionis. Signaculum sancti spiritus in die baptismi accepistis, nouum signaculum habere cepistis.

b ¶ Omnis amaritudo. In qua contristatur spiritus sanctus. Recte autem posuit amaritudinem: quia ipsa est prouocatio.

c ¶ Et ira. Omnem aufert iram.

d ¶ Et indignatio. Indignatio ex superbia est, cum aliquē iudicamus indignum, ideo eum nolimus sustinere.

e ¶ Et clamor. Qui ex furore descendit, quem non habeant Christiani. Ceterū Esaias benedixit clamare iubetur. Sed & ipse Iesus clamabat in templo. Qui sitit, ueniat & bibat.

Esa. 58. a.

Ioan. 7. f.

f ¶ Et blasphemia tollatur à uobis cum omni malitia. Quæ uel inimico potest uicem reddere.

g ¶ Estote autem inuicem benigni. Seruat ordinem legis, ut non solum malitia tollatur, sed etiam benignitas inferatur.

h ¶ Misericordes. Id est, condolentes.

i ¶ Donantes inuicem, &c. Remittentes peccata, ne uobis dicatur. Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, oportuit & te dimittere conseruo tuo.

CAPVT V.

E Stote ergo imitatores Dei, &c. Imitatione enim non natura filij Dei sumus, sicut ait Saluator. Vt situs filij patris mei qui in caelis est, &c.

Matt. 6. f.

B

l ¶ Et ambulat in dilectione sicut & Christus dilexit nos. Vnde & Ioannes Apostolus ait. In hoc cognouimus charitatem: quia ille animam suam pro nobis posuit. Debemus ergo & nos pro fratribus animas ponere.

Ioan. 10. e.

m ¶ Et tradidit semetipsum. Voluntarie ipse se tradidit, non ab alio inuitus traditus est.

n ¶ Pro nobis. Pro peccatoribus, uerificent iusti.

o ¶ Oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Suauissimus Deo odor est charitas.

p ¶ Fornicatio autem, &c. Omnia crimina breuiter comprehendit, duorum criminum designando radices.

q ¶ Nec nominetur in uobis sicut decet sanctos. Considerandum scilicet non licere fieri quod non licet nominare.

r ¶ Aut turpitudinis, aut stultiloquium. Hoc etiam in filijs hominum reprehendit honestorum.

s ¶ Aut scurrilitas qua ad rem non pertinet. Risum mouens qui grauitati non conuenit Christianæ: qui ad rem non pertinet cœlestem & diuinam.

t ¶ Sed magis gratiarum actio. Hoc magis semper tractare debetis, quo modo Deo & actu & cogitatione placeatis.

u ¶ Hoc enim scitote, intelligentes quod omnis fornicator, &c. Contra illos agit qui solum fidem dicunt sufficere: quia huiusmodi actus non Deo, sed dæmoni exhibentur. Hæreditas autem regni cœlorum Dei filijs, non diaboli preparatur.

x ¶ Nemo uos seducat. Dicendo hoc, solummodo opus est ut fides sit, & homo Christi baptismum consequatur, quamuis peccet, perire non potest.

y ¶ Inanibus uerbis. Quæ hominem liberare non possunt.

z ¶ Propter hæc uenit ira Dei. Ex præteritis futura cognos-

cite, si Sodomitis non pepercit, & his qui in diluuiio perierunt, parcat uobis?

a ¶ In filiis dissidentia. Qui non crediderunt iram committentis se superuenturam.

b ¶ Nolite ergo effici participes eorum. Si in peccatis iudicio desperantium participes fueritis, eritis & in pena consortes.

c ¶ Eratis enim aliquando tenebræ, &c. Quando nesciebatis domini uoluntatem. Nunc uero omnia cognouistis. Quantum ergo inter lucem distat & tenebras, tantum à pristina conuersatione discrepare debetis.

d ¶ Fructus enim lucis in omni bonitate & iustitia & ueritate. Talem habet scientia fructum.

e ¶ Probantes quid sit beneplacitum Deo. Ex lege probate quid beneplaceat Deo, non quod homines asserunt.

f ¶ Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Non prodest quicquid fit sine scientia ueritatis: quia nec lux potest communicare cum tenebris.

g ¶ Magis autem redarguite. Non solum communicare nolite, sed etiam redarguite.

h ¶ Quæ in occulto sunt ab ipsis. In secretis locis domorum & uel templi.

i ¶ Turpe est eis, &c. Nobis dicere turpe est, quæ illi uel in tenebris facere non erubescunt.

k ¶ Omnia enim quæ arguuntur, &c. Sicut ad Corinthios ait: Occulta etiam cordis eius manifesta sunt. Et tunc cadens in faciem adorabis Deum pronuntians, quod Deus uerè est in nobis.

l ¶ Omne enim quod manifestatur, &c. Incipit lumen esse & cū crediderit, & uobis adiungitur.

m ¶ Propter quod dicit, &c. Voce alicuius sapientis conscientiam increduli pulsare cupientis, de somno ignorantia excitat.

n ¶ Et exurge à mortuis. A peccatis uel idolis.

o ¶ Et illuminabit te Christus. Cum ei credideris, efficietis & ipse lux.

p ¶ Videte itaque, &c. Quasi filij sapientia & lucis, ne alicui offendiculum detis, & incipiat ei causa perditionis existeret.

q ¶ Redimentes tempus. Vestra sapientia uel cautela.

r ¶ Quoniam dies mali sunt. Non dies mali sunt per se, sed per homines: sicut locus malus dicitur, in quo aliquid committitur mali.

s ¶ Propterea nolite fieri imprudentes, &c. Scrutamini legem, in qua eius uoluntas agnoscitur.

t ¶ Nolite inebriari uino, &c. Exponit continentia uilitatem. Quia luxuria materiam expetere non conuenit crucifixis, sed spiritu sancto repleti.

u ¶ Loquentes uobismetipsis, &c. Non in actibus sæculi: sicut ait propheta: Vt non loquatur os meum opera hominum.

x ¶ Cantantes, &c. Ne ore tantum uerba Dei resonemus.

y ¶ Domino gratias agentes pro omnibus, &c. Sicut bonis fuit malis, sicut ait Iob: Sit nomen domini benedictum.

z ¶ Deo & patri, &c. Non humano timore, uel auaritia studio: sicut quidam suis patronis adulari conueniunt.

a ¶ Mulie-

C

D

1. Cor. 14.

Psal. 16. b.

Iob. 1. d.

D. HIERON
Tom. 1. 78

a ¶ *Mulieres viris suis subditæ sint.* Non eos sicut Corinthios lacte alebat, sed perfecto cibo continentia nutrebat. Timet enim ne cessante in plerisque carnis officio, aut mulieribus subiectio, aut in viris cessare charitatis affectus: & ne tanquam diuortium docuisse crederetur. Cæterum tale est, vt

b ¶ *Sicut domino.* Quo modo Sara subdita erat Abraham, dominum eum vocans.

c ¶ *Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesie, &c.* Reddit iustam causam subiectionis: quia & prior est vir, & vtriusque corporis debet esse saluator.

d ¶ *Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, &c.* Tam sancta & tam venerabili charitate.

e ¶ *Et seipsum tradidit pro ea.* Ita & vos pro sanctitate vxoris, nec mori si necesse fuerit, recusetis.

f ¶ *Vt illam sanctificaret mundans lauacro, &c.* Aqua lauit corpus, animam doctrina mundauit: sicut ait ad Hebræos: *Aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda:* ita & vos corpora vxorum conscientia animas mundate doctrinis.

g ¶ *Vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, &c.* Ita tibi Christus mundauit ecclesiam, vt antiqua crimina ablueret, & novas maculas quo modo incutimus, & verbo ostenderet & exemplo.

h ¶ *Vt sit sancta & immaculata.* Si omnibus immaculata est, maculati ab ea alieni esse censentur, nisi nisi sum per penitentiam fuerint expurgati.

i ¶ *Ita viri debent diligere vxores suas vt corpora sua.* Item quales vxores cupiunt inuenire, tales exhibeant se vxoribus.

k ¶ *Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit.* Quia duo sunt in carne vna.

l ¶ *Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam.* Non vt ei labores & dolores infligat, sed vt securam faciat & quietam. Non nuptias damnat, sed ad continentiam cohortatur.

m ¶ *Sicut & Christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius.* Membra eius eum debent in omnibus imitari.

n ¶ *De carne eius & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam.* Amore si non bono.

o ¶ *Et adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Obiectio ex persona carnalium volentium se amare carnaliter, vt quibusdam videtur.

p ¶ *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in ecclesia.* Ego hoc, inquit, in Christo intelligendum dico, & in ecclesia: vnde vos maiore affectu debetis vxores vestras sanctas diligere spirituales, qui ante dilexistis peccatrices, & in gentilitate carnales.

q ¶ *Veruntamen & vos singuli vnusquisq; &c.* Subiecta sit tanquam inferior vt regnetur.

CAPVT VI.

Filij obedite parentibus vestris in domino.] Parat illos disciplina, qua illos à parentibus secundum Deum præcepit erudiri.

f ¶ *Hoc enim iustum est.* Vt mutuam inuicem dilectionem exhibeatis.

r ¶ *Honora patrem tuum & matrem tuam.* Iubet honorare parentes, sed bonos. Cæterum contra Deum viucentes, ipse etiam Moyses prohibuit agnosci.

u ¶ *Quod est mandatum primū.* In secunda tabula primum, quæ ad humanitatem pertinentia præcepta sex numero continebat. Prima enim tabula propriè officia exigebat.

x ¶ *In promissione: vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram.* Non in hac terra in qua impij nunquam & in parentes scelerati senescunt, sed super terram illam quam dominus mitibus promittit, in qua iusti habitabunt, & cuius bona visuros esse se credunt.

y ¶ *Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed docete eos in disciplina & correptione domini.* Siue in moderatione. Et non irrationabiliter verberando, siue ne eos ad sæcularia studia prouocantes iracundiam discere faciatis: sed diuinæ legis eos instituite disciplinis: talibus ergo parentibus præcepit obedire.

z ¶ *Serui obedite dominis carnalibus.* Non enim venit Christus condiciones mutare. Nam seruitium non natura dedit, sed captiuitas fecit, neq; ex maledicto Cham, vt quidam putat, cum ex eo reges legamus esse generatos. Maledictus illud in filijs Cham, impletum est, qui Israel sunt subiugati. Promittet sanè hic Apostolus, ne doctrina Dei in aliquo blasphemetur, si credentes serui sui dominis inuirtiles fiant. Et qui forte permisurus erat, alios seruos fieri Christianos, de ipsis iam factis incipiat penitere. Si verò viderit eos in melius profecisse, & ex infidelibus fideles effectos, non solum alios optabit credere famulos suos, sed etiam ipse fortasse saluabitur.

CAPVT VI.

Filij obedite parentibus vestris in domino.

f ¶ *Hoc enim iustum est.* Honora patrem tuum & matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione: vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram. Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educeate illos in disciplina & correptione domini. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes: sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut domino, & non hominibus: scientes quoniam vnusquisque quodecunq; fecerit bonum, hoc recipiet à domino, siue seruus, siue liber. Et vos domini eadem facite

a ¶ *Cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri.* Cum omni obedientia & festinatione humilitatis, priori superbia & simulatione deposita.

b ¶ *Sicut in Christo.* Hoc in Christo fit, quicquid eius contemplatione hominibus exhibetur.

c ¶ *Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes.* Non timentes dominos tantum, quasi ipsis non Deo placere volentes.

d ¶ *Sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo.* In his quæ Dei non sunt contraria voluntati. In multis enim concordat cum lege naturali animus dominorum, quia seruos & fideles & sobrios & castos & humiles habere desiderant.

e ¶ *Cum bona voluntate seruientes sicut domino, & non hominibus.* Non cum murmuratione, ne apud homines gratia, apud Deum mercede priuemini.

f ¶ *Scientes quoniam vnusquisque quodecunq; fecerit bonum, &c.* Quicquid propter dominum feceris, habebis ab ipso mercedem, nec te desperare faciat conditio seruitutis.

g ¶ *Et vos domini eadem facite illis.* Ne si fugerint, tuæ malitiæ incipias deputare, non legi. Hoc etiam paganus fecisset,

A

cillet, si aliter tractaretur præceptum, & tu audire de illo non vis quod iustum est?

a ¶ *Remittens minas, scientes quia illorum & vester dominus est, Minamini propter disciplinam, sed remittite propter misericordiam, & ut vobis à vestro domino remittatur, apud quem utique vnus estis, vt hereditas quæ promissa est, vna sit in vobis.*

b ¶ *De cætero fratres.] Generaliter epistolam exhortatione concludit.*

c ¶ *Confortamini in domino & in potentia virtutis eius.] Exemplo domini & virtute.*

d ¶ *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.] Contra spiritalia hostes spiritalia arma sumenda sunt, vt à dissimilitudine diaboli natura armorum fortitudine protegetur.*

e ¶ *Quia non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem.] Caro & sanguis homo dicitur.*

f ¶ *Sed aduersus principes & potestates.] Qui sibi principatum in huius mundi homines vsurparunt: & qui ignorantes animas per peccata seducunt.*

g ¶ *Sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum.] Contra dæmonum potestatem, qui sibi in homines mundi huius potestatem capientes, ignorantie erroribus præsumunt, qui tenebris comparantur, sicut ipse ait. Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino.*

h ¶ *Contra spiritalia nequitia in caelestibus.] Sunt autem spiritalia bonitates in caelestibus in aëre, vbi volucres cæli appellantur.*

i ¶ *Propterea accipite armaturam Dei.] Quia tales habetis inimicos.*

k ¶ *Vt possitis resistere in die malo.] Non sibi malus est dies, sed nobis quando impugnamur à malo.*

l ¶ *Et in omnibus perfecti staret.] Non in aliquantis perfectum vult hominem. Sed & hoc notandum, quod omnes ad perfectionem hortatur.*

m ¶ *State ergo succincti lumbos vestros.] Perfectè state, lumbis mentis succincti, hoc est, in omni prælio præparati, & ab omnibus curis sæculi expediti.*

n ¶ *In veritate.] Non hypocriti: nemo enim coronatur, nisi qui legitime certauerit.*

o ¶ *Et indui lorica iustitia.] Sicut lorica multis circulis vel armillis intextitur, ita & iustitia diuersis virtutum connectitur speciebus. Monet autem non solum peccatoris conscientiam, sed & ventris continentiam, necnon & ad fornicationum vsque pertingit libidinem coercendam.*

p ¶ *Et calciati pedes in præparatione euangelij pacis.] Cum fiducia incedentes intrepidè prædicare.*

q ¶ *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo posita omnia tela nequissimi ignea extinguere.] In omnibus certaminibus fide muniamur. Quia sicut scutum ipsorum quoque armorum defensio est, & sine hoc omnis armatus inermis est: ita & hæc virtutes sine fide saluare non possunt. Nam sicut scutum omnia iniecta repellit & recutit: ita & fides omnes diaboli persuasiones extinguit, quamuis quasi lumen rationis habere videantur.*

r ¶ *Et galeam salutis assumite.] Quæ omnes capitis sensus, à prauis officijs protegat & abscondat.*

s ¶ *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei.] Nemo militum audeat ad bellum sine gladio proficisci: se enim vtique tueri potest, sed hostem non valet occidere. Nonnunquam etiam ab audaci inimico perimitur, & armis omnibus expoliatur, ita sine Dei verbo, iustitia omnis intuta est.*

t ¶ *Per omnem orationem & obsecrationem.] Semper hunc gladium postulate.*

u ¶ *Orantes omni tempore in spiritu.] Non impediatis orare semper, & pro rebus spiritalibus deprecari.*

x ¶ *Et in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione.] Nihil enim prodest dormientis more latere corpore, & animo præguuari, dum in hac vanitate nec ab homine possit aliquid impetrari.*

y ¶ *Pro omnibus sanctis.] Sancti estote, vt possitis orare pro sanctis.*

z ¶ *Et pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei, cum fiducia notum facere mysterium euangelij.] Vt abundanter & sine metu*

exponam persecutiones vel odia Iudæorum, muniti in Christi populi ratione.

a ¶ *Pro quo legatione fungor in catena ista, ita vt in ipso audeam prout oportet me loqui.] Omnis enim verbi legator, talia necesse est vt sustineat, sed verbum Dei non potest alligari: tunc enim maior fiducia erit si rationabiliter dicatur, & si abundanter exprimat ratione.*

b ¶ *Vt autem & vos sciatis quæ circa me sunt, &c.] Sollicitè agit, non solum vt proficiant, sed & ne in tribulationibus deficient: vel ne in aliquo contristentur.*

c ¶ *Pax fratribus & charitas cum fide à Deo patre nostro, & domino Iesu Christo.] Pax & charitas & fides, perfectum faciunt Christianum. Tamen sine fide instructuosa est charitas, sicut fides sine charitate vel pace. Charitas maior est pace. Potest enim odio non haberi quis, non tamen & amari.*

d ¶ *Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum Iesum Christum, &c.] In quorum corde, ad ulterio remore per sæcularia Christi dilectio non violatur.*

C

D

Commentariorum in epistolam ad Ephesios finis.